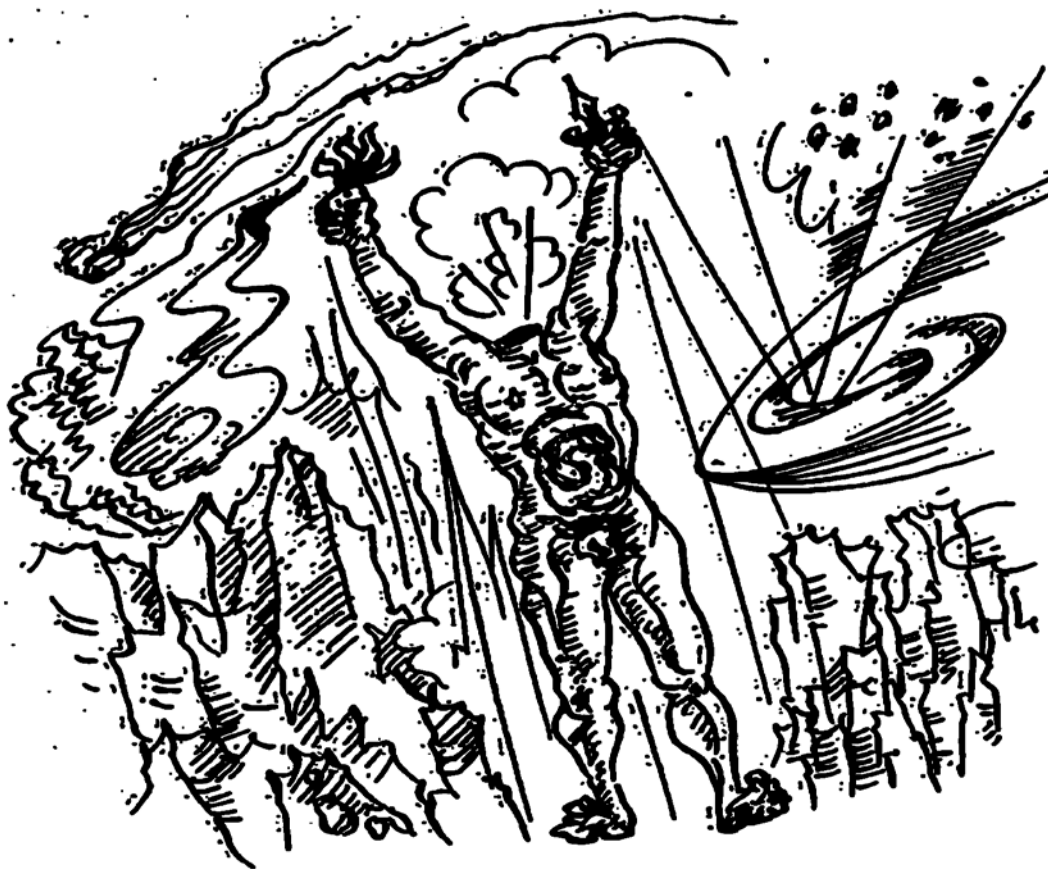

Spildets lyksaligheder

Georges Bataille blev født i forrige århundrede, var bibliotekar og muligvis fra forstanden. Alligevel er hans tænkning en vigtig nøgle til forståelsen af brugen af rusmidler blandt nutidens unge.

AF SÉBASTIEN TUTENGES

Indrømmet, Georges Bataille er måske ikke den mest oplagte at trække på, når man vil forstå ruskulturen blandt nutidens unge. Han blev født tilbage i 1897 og døde i 1962 længe før opfindelsen af Bacardi Breezer, teknomusik og omvendte kasketter. Han var en hyppig gæst på de parisiske bordeller og skrev flere skønlitterære og filosofiske værker om død, erotik, økonomi og ritualer. 'Ondskabens metafysiker' er han blevet kaldt. Han var med til at danne det hemmelige selskab 'Acéphale', der bestræbte sig på at sprænge det rationelle selv og i den forbindelse plan-

lagde en menneskeofring. De fandt efter sigende et villigt offer, Batailles kæreste, men ingen til at forestå ofringen. Flere har mistænkt manden for at være gal. Alligevel har Bataille leveret tankestof, der på afgørende vis har præget franske tænkere som Gilles Deleuze, Michel Foucault og Michel Maffesoli. I det følgende skal vi prøve at se, hvordan han kan bruges til at belyse brugen af rusmidler blandt danske unge.

Gavmildhed og forbrødring

Bataille har som antydet forsmag for livets skyggesider. Særligt fænomenet spild er velbeskrevet i hans værker. For ham at se handler livet

ikke bare om at skrabe til sig, spare op og sikre dagen i morgen. Det handler også om at give væk, formøble og destruere. Dette livssyn har store analytiske konsekvenser og er i strid med meget af den eksisterende samfundsforskning. Bataille gør kort sagt op med forestillingen om mennesket som en rationel og autonom aktør, der konstant søger at opnå goder. Han insisterer på, at mennesket også er et spildende væsen, og at der kan være intens nydelse forbundet med det at spille.

Ikke mindst nattelivet er præget af spild i mange kreative og underfundige varianter. Tænk på de summer, der investeres i smykker, store cigarer og festtøj. Tænk på celebriteternes ekstravagante bryllupper, hvor der nærmest går sport i at brænde penge af. Og tænk på VIP-stederne, hvor man skal betale en bondegård for en lille fadøl. Det er ifølge Bataille helt afgørende at have blik for den slags ødselhed, hvis man vil forstå menneskedyret og dets mange laster. Lad mig prøve at belyse nogle af spildets facetter med eksempler fra mit etnografiske feltarbejde i Ringsted.¹ Følgende eksempel er en lettere modificeret udgave af feltnoter, som jeg skrib-

lede ned efter nogle timers observationer på Ringsteds 'Løven Pub' og diskotek 'Crazy Daisy':

To svirebrødre bestiller en masse shots i baren. Det er Fishermans. Noget klistret stads på en masse procenter. De har tilsyneladende svært ved at gribe glassene. Flere vælter, så disken sejler. Enten har de ikke lyst til at drikke, eller også er det motorikken, den er gal med. De er fulde, men står sammen. Når den ene løfter et glas, følger den anden trop. Nærmest mekanisk og uden ord. Blikkene er stift rettet mod drikkevarerne.

Nu skal der betales. Den lille af dem hælder penge ud på disken. Der er for mange, og stor i slaget fejer han de overskydende mønter ned fra disken i retning af bartenderen. Måske er det ment som drikkepenge? Den store af dem kysser en kvinde på hånden. Galant, men så på den anden side – han kigger knap nok på hende og virker ret ligeglad. Snart er han tilbage hos vennen. Der er stort set ingen snak, men en del skulderklap. På et tidspunkt står de endda og kysser lidt. Sådan bare for sjov.

En passioneret Bataille-læser skriver et sted: 'Rusen er på én gang en kosmisk initiering (et tab af selv) og

en erotisk initiering (en kollektiv forening)' (1). Den karakteristisk passer meget godt på ovennævnte svir. Vi har at gøre med to mænd på en fælles drukur. De rører ved hinanden, kysser og interagerer næsten udelukkende indbyrdes. Her er både tab af selv (det normale, ædru selv) og forening af en nærmest erotisk karakter. De to mænd kommer tæt på hinanden, helt tæt, både fysisk og følelsesmæssigt.

Med rusmiddelforskeren Karen Elmelands ord er der tale om et 'forbrødringsritual' – en drikkeaktivitet, der er med til at 'bevare og besegle en allerede eksisterende orden inden for en i forvejen defineret og afgrænset gruppe af personer' (2). En vigtig dimension af forbrødringen er udvekslingen af omgange. Først køber den ene en omgang, så er det den andens tur, og sådan kører det natten lang. Denne udveksling af drikkevarer finder ofte sted i det danske natteliv, men næsten udelukkende mellem folk på venskabelig fod. Omgangen er et tegn på agtelse, og sådan forholder det sig i øvrig med de fleste andre former for gaver. Man giver til dem, man kan

lide. Til dem, man anser for hæderlige nok til at gengælde gaven. Udvekslingen er med til at cementere venskaber.

Drikkekongurrencer

Gavmildheden i nattelivet handler imidlertid om andet og mere end at styrke venskaber. Det handler også om at opnå anerkendelse. Dette fremgår af næste eksempel, der også er hentet fra mine feltnoter fra Ringsted:

Jeg går over til 'Løven Pub'ens polsevogn ca. kl. 3:10. Folk er så småt begyndt at gå hjemad. En fyr fortæller om gårdsdagens Tommy Seebach koncert på 'Crazy Daisy'. 'Han var fan'me stiv, han var!'. Fyren fortæller, at hans ven har brugt 800 kroner i aften. Jeg spørger venen, hvad han dog har brugt alle de penge til. Han trækker på skulderen, 'de forsvinder jo'. Odelanden er pænt klædt på med brun læderjakke. Han er ca. 19 år. Han fortæller, at han på 'Crazy Daisy' engang købte 200 shots med en ven. De drak dem selvfølgelig ikke kun selv, men delte ud til folk. De ville slå rekorden, der ifølge 'Crazy Daisy's' bartendere er over 300 købte shots (!!!). Han fortæller videre,

GEORGES BATAILLE

- 1897 Bataille bliver født. Hans valg af forældre kunne have været bedre: Faderen dør i en meget ung alder, og moderen forsøger i flere omgange at begå selvmord.
- 1914 Konverterer til katolicismen og beslutter sig for at skrive.
- 1917 Slutter sig til præsteseminariet Saint-Fleur med henblik på at blive præst, men mister snart troen.
- 1922 Efter nogle års studier ansættes han som bibliotekar i Paris og beholder stillingen i mere end 20 år. Hans udsvævende natteliv på de parisiske bordeller bringer ham dog i

- miskredit på arbejdet.
- 1928 Udgiver romanen 'Historien om øjet', der er en hyldest til erotikken og en afdækning af seksuelle tabuer.
- 1935 Er med til at grundlægge den antifascistiske gruppe 'Contre-Attaque'.
- 1949 Udgiver det filosofiske mesterværk 'Den forbandede del', der handler om spild.
- 1961 Har store økonomiske problemer, og blandt andre Pablo Picasso afholder en auktion for at rette op på hans økonomi.
- 1962 Bataille dør.

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

at det vildeste han har spenderet var på diskoteket 'Showboat': 6 flasker sprut havde han og en ven købt.

Bataille skriver et sted, at man ved at give kan demonstrere rigdom og succes (3). Omgange til vennerne er altså dels et symbol på agtelse og varme følelser, og samtidig er det et bevis på, at man er rig nok til at kunne kaste i grams. De unge mænd i ovenstående eksempel holder ligefrem regnskab med deres excesser. De konkurrerer om at drikke og spendere: Vinderne er dem, der bedst forstår sig på at ødsle. Svag-drikkere og nærigrøve er tabere.

Men det er vel at mærke ikke kun penge, der ødsles med. I nattelivet gøres der også kraftigt indhug på de festendes tid og gode helbred. Læs for eksempel den følgende beskrivelse, der blev mig fortalt under et interview

med den unge Ringsteder, Lars:

Man ved, at når man kommer hjem fra byen kl. 6:00 om morgenen og har drukket flere genstande på en halv aften, end Sundhedsstyrelsen anbefaler til en hel uge, så er det jo ligesom fedt på en eller anden måde, fordi man gør noget, der egentlig ikke er anset, ikke. Plus, at jo mere du kan drikke, jo mere velanset bliver du af kammeraterne. Sådan er det lidt stadigvæk. Altså mig og Leo har da flere gange drukket om kap i Høker [snaps]. Og det er som regel samme resultat: Vi er begge to ved at falde om, ikke.

Lars og Leo drikker til den tidlige morgen. De dyrebare nattetimer, som de egentlig burde udnytte til at sove og genvinde kræfter, går op i selvundergravende druk. Drikkekonkurrencerne mellem Lars og Leo ender imidlertid ofte med dødt

løb. De to kombattanter har det nemlig med at miste tælling over de genstande, de indtager, og konkurrencernes hensigt synes da heller ikke at være at afgøre, hvem der kan drikke mest. Det handler snarere om at have det sjovt sammen. De to unge mænd morer sig højlydt over på en enkelt aften at slå Sundhedsstyrelsens standarder for, hvor meget man bør drikke på en uge (21 genstande for mænd), og deres venskab styrkes i det fælles opgør mod voksenverdens rigide forskrifter for det gode og sunde liv. Det er jo tåbeligt, at drikke til man er ved at falde om. Det ved enhver og da især danske unge, der i en lang årrække har fået tudet ørerne fulde af, at de er en 'generation fucked up', der drikker alt, alt for meget.

Netop det tåbelige og forkaste-

lige i handlinger såsom drikkekurrencer er ifølge Bataille med til at gøre dem sjove og intense. I eksemplet med Lars og Leo's umådeholdne druk har vi at gøre med et stædigt oprør mod den undertrykkende konformitet. Sammen drikker de sig fordærvede og går hermed stik imod hverdagens forlangender om sparsommelighed, driftighed og overstrømmende sundhed. Velfærdssamfundet er netop bundet op på en kollektiv overensstemmelse om, at vi bør passe på os selv og hinanden. Der værnes indædt om individets trivsel og produktivitet. Ved brand rykker brandvæsnet ud, hospitalsvæsnet tager sig af de syge, politiet sørger for lov og orden, forsikringsbranchen tager sig af værditab, militæret holder fjenden fra døren og så videre.

Selvdestruktiv adfærd er en bombe under dette sofistikerede omsorgssystem. Det er nærmest helligbrøde at forgribe sig på egen krop (4). Ved at drikke umådeholdt river Lars og Leo sig fri af de massive fordringer om opbyggelighed, der dominerer hverdagslivet. De overtager for en stund herredømmet over deres eget liv. Dagligdagens krav og begrænsninger rører dem ikke. De er fri. Samtidig bekræfter de to via deres ødselhed, at deres venskab holder. De ofrer i fællesskab en række værdier i form af penge, tid og helbred, der alle skattes umådeligt højt i velfærds-Danmark. De beviser hermed, at deres indbyrdes forhold er styret af kærlighed og oprigtighed frem for nytte og kalkule. Det spektakulære spild illustrerer, at de sætter venskabet højere end hensynet til pengebeholdningen, den knappe tid og det dyrebare helbred.

Ondskabens metafysik

Bataille vækker ofte forargelse. Ikke fordi hans sprog er stødende, for det er det bestemt ikke, men snarere fordi han udforsker stødende fænomener. Filosofen Asger Sørensen har beskrevet det således: 'Bataille

forsøger at udvikle en sprogbrug, der kan beskrive tabubelagte fænomener og hændelser gennem de erfaringer, man gør i forhold til dem, positivt, reflekterende og uden moralsk fordømmelse'. Det kan virke perverst, når Bataille i neutrale vendinger beskriver glæderne ved at udøve vold, gå på bordel, forgribe sig på døde og andre unævneligheder. Ikke desto mindre har han stor relevans for en række fagområder – ikke mindst rusmiddelforskningen, der har notoriske problemer med at beskrive rusens positive og oplevelsesmæssige aspekter. Rusen er, som Karen Elmeland udtrykker det, en 'black box' i forskningen (5).

Der er således brugt enorme ressourcer på statistiske undersøgelser af de mængder og typer af rusmidler, der bruges i befolkningen. Ligeledes er der foretaget megen medicinsk forskning i, hvorledes forskellige stoffer påvirker den menneskelige biologi. Og et væld af studier har belyst, hvordan menneskers sociale baggrund og psykologiske profil kan have indvirkning på deres omgang med rusmidlerne. Alle disse tilgange har selvfølgelig stor værdi, men de giver ikke megen indsigt i selve oplevelsen af rus. Hvad er der sjovt ved en uges drukferie? Hvordan føles det at give sig hen til amoralsk, stupid og selvdestruktiv adfærd? Hvorfor risikere liv og lemmer for øjeblikke af bevidsthedsændring? Det er den slags spørgsmål, Bataille kan hjælpe med at belyse. ■

LITTERATUR

1. Maffesoli, M.: *L'Ombre de Dionysos. Contribution à une sociologie de l'orgie. Le Livre de Poche.* Paris. 1982.
2. Elmeland, K.: *Dansk Alkoholkultur. Rus, ritual og regulering.* Forlaget SocPol. Holte. 1996.
3. Bataille, G.: *La part maudite.* Les éditions de minuit. Paris. 1967 [1949].
4. Raffnsøe, S.: *Sameksistens uden common sense - en elliptisk arabesk.* Akademisk forlag. Roskilde. 2002.
5. Elmeland, K.: *Hertug Hans og hans trofaste riddere - og deres eksklusive togter til rusuniverset.* ITidsskriftet Antropologi 39:155-165. 1999.